

Nr 158

Utlåtande i anledning av väckta motioner om iståndsättande av Läckö slott.

(4:e avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Paul Jansson m. fl.* (I: 154) och den andra inom andra kammaren av herr *Blomkvist m. fl.* (II: 193), har yrkats att riksdagen måtte besluta hemställa hos Kungl. Maj:t om en utredning med uppgift att undersöka vilka åtgärder, som kan vidtagas för att sätta Läckö slott i ett värdigt skick, och att även beakta frågan om att återföra en del av den gamla splittrade inredningen som möbler, målningar och konstföremål.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden torde få hänvisas till motionen II: 193.

Över motionerna har, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, yttranden avgivits av byggnadsstyrelsen, riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen i Skaraborgs län.

Byggnadsstyrelsen erinrar om att iståndsättningsarbeten avseende slottsbyggnadens exteriör bedrivits sedan sommaren 1959 och nu fortskridit så långt att slottets fasader mot syd- och nordost samt mot köksborggården är färdigställda. Fullföljandet av fasadreparationerna beräknas taga ytterligare 3 à 4 år i anspråk. För budgetåret 1964/65 har riksdagen beviljat ett särskilt anslag på 100 000 kronor för fortsättande av dessa arbeten.

Sedan fasadreparationerna avslutats bör, enligt styrelsens mening, i första hand åstadkommas en allmän upprustning och i görligaste mån ett återställande av slottsträdgården och slottets närmaste omgivning. En plan för dessa åtgärder har uppgjorts, men är uppsatt under klass III som framtida beredskapsreserv.

Det inre av slottet restaurerades redan under åren 1923—1935 och befinns sig alltså i försvarbart skick enligt styrelsen, som vidare anfört följande.

Under 1700- och 1800-talen har slottet berövats praktiskt taget samtliga lösa inventarier och icke obetydliga delar av den fasta inredningen. Vid 1920-talets restaurering och även senare har undersökningar gjorts i syfte att klarlägga i vad utsträckning rester av slottets skingrade inredning alltså finns bevarade. Vissa återfunna inventarier har även återbördats till

slottet. Det finns knappast skäl att förmoda, att vidare undersökningar skulle kunna tillföra slottet ytterligare delar av dess ursprungliga inredning.

Skall slottet nyinredas, måste detta således ske med mobilier, som icke ursprungligen hört samman med byggnaden.

Sådant slottet nu är — i allt väsentligt präglad av den de la Gardieska epoken — synes endast sådan lös inredning, som direkt sammanhör med denna tidsperiod, kunna innebära något positivt tillskott till interiörerna. Det kan förutsättas, att stora svårigheter kommer att uppstå, då det gäller att samla möbler, textilier, målningar m. m. från stormaktstiden i sådan utsträckning, att en någorlunda autentisk miljö kan erhållas ens inom en begränsad del av slottsbyggnaden.

Det kan ej heller bortses från, att brandrisken och slottets avsaknad av varje slag av uppvärmningsanordning måste sätta bestämda gränser för eventuella tillskott till inredningen. En installation av värme i slottet skulle å andra sidan medföra synnerligen höga kostnader och torde även innebära svåröverskådliga följder för den nuvarande fasta träinredningen.

Beträffande de på Karlbergs slott förvarade bataljmålningar, som ursprungligen tillhört Läckö, kan följande anföras. Bataljmålningarna intar en bestämd och i princip oumbärlig plats i den arkitektoniska och innehållsliga konceptionen av den s. k. Riddarsalen på Läckö slott. Om det skulle visa sig möjligt att dit återföra målningarna med garantier för deras goda fortbestånd därstädes, måste detta sålunda hälsas med största tillfredsställelse. Dock kan ifrågasättas om ett återförande av målningarna för närvarande är genomförbart.

Sammanfattningsvis kan sägas, framhåller styrelsen, att själva slottsbyggnaden i och med att fasaderna upprustats, inom en nära framtid kommer att befinna sig i förhållandevis gott skick. Redan i detta skick bör slottet tillmätas ett synnerligen betydande kulturhistoriskt intresse och attraktionsvärde.

Med särskild hänsyn till att de anslag, som står till byggnadsminnesvårdens förfogande, är starkt begränsade, kan emellertid enligt styrelsen ifrågasättas lämpligheten av att för närvarande avsätta medel för inredning av Läckö slott.

I sammanhanget anför styrelsen ytterligare följande.

Till innevarande års riksdag har avgivits sex motioner rörande vården och användningen av byggnadsminnesmärkena Läckö slott, Landskrona citadell och Bogesunds slott. Över samtliga har byggnadsstyrelsen anbefallts avgiva yttranden.

Styrelsen ser dessa motioner bland annat såsom tecken på ett bland allmänheten stegrad intresse ej endast för våra historiska byggnadsverk utan även för byggnadsminnesvården som sådan. Av styrelsens erfarenhet inom detta område framgår, att insikten om betydelsen av de historiska minnesmärkena och därmed det aktiva engagemanget i strävan att bevara dem för framtiden tilltagit på ett markant sätt. Numera måste byggnadsminnesvården betecknas såsom ett av samtliga samhällsgrupper omfattat riksintresse.

De tre i motionerna nämnda byggnadsverken redovisas på slottsbyggnadernas delfond av statens allmänna fastighetsfond under rubriken Historiska

byggnader och byggnadsminnesmärken. I sina senaste petita hemställde byggnadsstyrelsen att för normala reparations- och underhållskostnader för dessa byggnadsverk måtte anvisas ett belopp av 500 000 kronor, därvid framhållande angelägenheten av att vårt lands fåtaliga historiska minnesmärken åtminstone nöjaktigt kan vårdas och underhållas. I statsverkspropositionen har detta belopp nedsatts till 400 000 kronor, vilken summa riksdagen sedermera har beviljat.

För vissa partiella renoverings- och rekonstruktionsarbeten å Landskrona citadell hemställde styrelsen ytterligare om ett särskilt anslag på 200 000 kronor, för fortsättande av fasadreparationerna å Läckö slott 100 000 kronor, samt för påbörjande av en restaurering av fasaderna på Kalmar slotts inre borggård 250 000 kronor, varvid anfördes att sistnämnda fasadrestaurering icke längre kunde uppskjutas, därest de snart utplånade resterna av fasadernas ursprungliga dekor skulle kunna räddas och rekonstrueras.

I statsverkspropositionen har upptagits och av riksdagen sedermera beviljats de båda förra delposterna, men icke den sistnämnda.

Byggnadsstyrelsen anser sig icke här böra ingå på angelägenhetsgradering av en upprustning av de i motionerna aktualiserade objekten i förhållande till de åtgärder, som erfordras i fråga om övriga av styrelsen förvaltade historiska byggnader. Det bör understrykas att bland de byggnadsverk, vilkas underhåll skall bestridas med nyssnämnda, av riksdagen för budgetåret 1964/65 beviljade anslag på 400 000 kronor, återfinnes flera av landets främsta byggnadsminnesmärken, där delvis unika kulturhistoriska värden numera står på spel.

På enstaka undantag när är samtliga hithörande byggnadsverk sådana, vilka enligt Kungl. Maj:ts beslut skall med hänsyn till egenskap av byggnadsminnesmärke åtnjuta särskild därefter lämpad omvårdnad.

Såsom förvaltande och kulturminnesvårdande myndighet nödgas byggnadsstyrelsen emellertid konstatera, att nu utgående anslag icke är tillräckliga för att vidmakthålla de kulturhistoriska värdena hos de byggnadsminnesmärken, som står under styrelsens förvaltning.

Riksantikvarieämbetet erinrar om att under åren 1923—1935 successivt genomfördes en genomgripande restaurering och konservering av Läckö slott. I anslutning härtill utfördes även vissa byggnadsarkeologiska undersökningar. Sedan ett par år tillbaka pågår en grundlig istandsättning av slottets exteriör, som kan väntas vara avslutad om tre å fyra år. Planer har även upprättats på att iordningställa slottsträdgården. Ämbetet anför vidare följande.

Sådant Läckö slott bevarats till våra dagar utgör det ett minnesmärke av hög rang. Genom den goda omvårdnad slottet under många år ägnats av byggnadsstyrelsen föreligger givetvis ingen risk för byggnadens bestånd. Att ge slottet en praktisk funktion utöver den användning det eventuellt skulle kunna få såsom museum torde av antikvariska skäl knappast låta sig göra. En upplåtelse av vissa rum för musealt bruk torde däremot vara tänkbar. Skall så ske måste likväl utställningslokalerna ovillkorligen i viss utsträckning uppvärmas. Kostnaderna för ett dylikt företag torde bli betydande.

Som ett verkligt angeläget krav torde önskemålet att i större utsträck-

ning förse slottet med inventarier eller museiföremål icke kunna betraktas. Läckö är redan som byggnadsminnesmärke av så stort intresse att det kan påräkna uppmärksamhet av en stor allmänhet.

Byggnadsminnesvården i vårt land, i den mån den gäller profana minnesmärken, lider av en beklaglig brist på medel. Det finns ett mycket stort antal byggnader som behöver upprustas och vårdas. Läckö kan för närvarande anses vara väl tillgodosett i berörda hänseende. Att under dessa omständigheter lägga ned de betydande kostnader på slottet, som skulle erfordras för att göra det tjänligt som museum, kan enligt ämbetets mening icke betecknas som ett första rangens krav ur kulturminnesvårdens synpunkt.

Skulle den av motionärerna önskade utredningen emellertid komma till stånd hemställer ämbetet att samråd under utredningsarbetets gång måtte äga rum med riksantikvarieämbetet.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län, som i ärendet inhämtat yttrande från landsantikvariern och länsarkitekten i länet, anser i likhet med motionärerna, att kraftiga åtgärder bör vidtagas för slottets såväl yttre som inre upprustning. Länsstyrelsen framhåller i detta sammanhang särskilt önskvärdheten av att Riddarsalen istandsättes i sitt ursprungliga skick. Den av motionärerna föreslagna utredningen tillstyrkes därför.

Utskottet. Av de över förevarande motioner avgivna yttrandena framgår att istandsättningsarbeten avseende slottsbyggnadens exteriör bedrivits sedan sommaren 1959 och beräknas taga ytterligare några år i anspråk. Det inre av slottet restaurerades redan under åren 1923—1935 och säges alltså jämt befinna sig i godtagbart skick. Önskemålet att i större utsträckning förse slottet med inventarier eller museiföremål betraktas varken av byggnadsstyrelsen eller riksantikvarieämbetet som verkligt angeläget. Stora svårigheter anses för övrigt komma att uppstå då det gäller att samla möbler, textilier och målningar m.m. från stormaktstiden i sådan utsträckning, att en någorlunda autentisk miljö kan erhållas ens inom en begränsad del av slottsbyggnaden. Brandrisken jämte slottets avsaknad av varje slag av uppvärmningsanordningar sätter också bestämda gränser för eventuella tillskott till inredningen. Slottet anses slutligen redan i sitt nuvarande skick kunna tillmätas ett synnerligen betydande kulturhistoriskt intresse och attraktionsvärde.

Med beaktande av anförda förhållanden ävensom övriga av remissmyndigheterna åberopade omständigheter kan utskottet för sin del icke finna det motiverat att från riksdagens sida nu begära utredning av det slag motionärerna förordat. Utskottet får därför hemställa,

att motionerna I:154 och II:193 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 10 november 1964

På statsutskottets vägnar:

EMIL NÄSSTRÖM

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Boman, fröken Andersson, herrar Birger Andersson, Axel Johannes Andersson, Virgin, Fritz Persson, fru Wallentheim, herrar Bengtson, Per Jacobsson, Mårtensson, Bengt Gustavsson, Rönnerberg, Wååg och Sundin; samt

från andra kammaren: herrar Gustafsson i Stockholm, Ståhl, Karlsson i Olofström, Svensson i Stenkyrka, Almgren, fröken Elmén, herrar Nilsson i Göingegården, fru Lewén-Eliasson, herrar Svensson i Ljungskile, Johansson i Norrköping, Carbell, Bohman, Eskel, Gustafsson i Kärby och Blomkvist.

Reservation

av herr *Birger Andersson*, fröken *Elmén* och herr *Blomkvist*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka motionerna och därför hemställa,

att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 154 och II: 193, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en utredning med uppgift att undersöka vilka åtgärder, som kan vidtagas för att sätta Läckö slott i ett värdigt skick, och att även beakta frågan om att återföra en del av den gamla splittrade inredningen som möbler, målningar och konstföremål.